

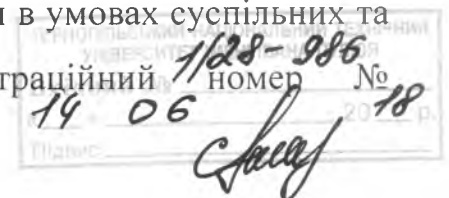
ВІДГУК

о ф і ц і й н о г о о п о н е н т а
на дисертаційну роботу Вівчар Оксани Іванівни на тему «Управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами і темами

У центрі соціально-економічних відносин завжди є людина, працівник того чи іншого підприємства. Саме від його кваліфікації та мотивованості до праці залежить й результативність діяльності підприємства, а в кінцевому підсумку рівень прибутку. Тому держава і підприємства мали б турбуватися про високі стандарти трудового життя працівників. Проте в Україні замість раціональної політики покращення кадрового потенціалу, мають місце міграційні процеси, зниження рівня кваліфікації працівників, тощо, що у кінцевому результаті суттєво знижує конкурентоздатність підприємства на ринку, а відтак і його економічну безпеку. У зв'язку з ситуацією, що склалася на підприємствах з якістю кадрового потенціалу, виникає необхідність в розробці теоретико-методологічних положень, спрямованих на удосконалення управління соціогуманітарною компонентою, що в результаті підвищить рівень економічної безпеки підприємства. Саме про вирішення цих завдань йдеться в дисертаційній роботі Вівчар Оксани Іванівни на тему «Управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства», у зв'язку з чим є актуальною.

Дисертаційна робота підготовлена відповідно до плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя у межах таких науково-дослідних тем: “Удосконалення управління навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій” (державний реєстраційний

ДР 0211U002590), де автором обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення управління виробничими процесами в сучасних трансформаційних умовах; “Інноваційні підходи в управлінні економікою підприємств в сучасних умовах” (державний реєстраційний номер № ДР 0111U002591), де автор розробила організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємств; “Інноваційні, безпекові та ресурсні засади удосконалення управління підприємствами в умовах економічних реформ виробничої та соціогуманітарної сфер” (державний реєстраційний номер № ДР 0117U004676), де автором розроблено рекомендації щодо стратегічних імперативів зміцнення економічної безпеки підприємств у контексті соціогуманітарної компоненти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел із 318 найменувань та 11 додатків. Загальний обсяг роботи – 484 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 385 сторінках, містить 40 таблиць та 55 рисунків.

Логіка наукового дослідження в цілому підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру дисертаційної роботи. Оформлення дисертації відповідає чинним вимогам, наукові положення, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських дослідженнях проблеми. Основні результати концентровано представлено у таблицях, графічному матеріалі, висновках. Автореферат дисертації повною мірою відображає зміст основних положень дисертації.

Оцінюючи дисертаційну роботу, варто відзначити, що написана загальноприйнятою науковою мовою, основні її положення розкриті повністю відповідно до мети та завдань дослідження. Дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею, що виконана автором самостійно. Змістове наповнення дисертації відповідає паспорту спеціальності 2108.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Основні наукові результати, одержані автором та їх новизна

За результатами вирішення у дисертаційній роботі наукової проблеми сформульовано низку теоретико-методологічних положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною й свідчать про конкретний особистий внесок автора у розвиток теорії та практики управління підприємствами та безпекознавства. Серед таких нових результатів наукових досліджень можна виокремити:

1. У процесі досліджень сформовано структурно-функціональний підхід до управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємств, який передбачає усунення умов, що перешкоджають розвивати позитивні характеристики працівників та приймати обґрунтовані соціогуманітарні управлінські рішення щодо комплексного планування соціогуманітарних пріоритетів; реалізації цільових програм; прогнозування соціогуманітарної компоненти підприємств; формування системи соціального захисту підприємства.

2. Автором розроблено організаційний механізм управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства з урахуванням сучасних умов турбулентності економічних процесів та який містить різні способи цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на діяльність і соціогуманітарні фактори, що сприяє досягненню цілей соціальної політики та в цілому соціогуманітарного розвитку підприємства.

3. У роботі удосконалено систему оцінки рівня економічної безпеки підприємства, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на застосуванні економіко-математичного інструментарію багатовимірної logit-моделі з урахуванням випадку бінарного вибору. Запропонований підхід до оцінювання дозволяє виявляти гіпотези впливу індикаторів на економічну безпеку підприємства в контексті соціогуманітарної компоненти та визначити його пріоритетність у системі зміцнення економічної безпеки підприємств;

4. Автором роботи удосконалено структурну модель діалектичного пізнання в контексті зміцнення соціогуманітарної компоненти економічної безпеки підприємства. На відміну від існуючих підходів, запропонований

дозволяє розглядати протидію кіберзлочинності як складову стратегічних та тактичних кібербезпекових заходів на двох рівнях: у структурі системи економічної безпеки підприємницьких структур та національної безпеки в економічній сфері.

5. У роботі дістав подальшого розвитку науковий підхід щодо обґрунтування відповідних змін у системі економічної безпеки підприємств, який передбачає розроблення структурно-логічної схеми протидії рейдерським атакам. Це дозволяє підвищити її ефективність в частині соціогуманітарної компоненти.

У роботі є низка й інших нових розробок, що відображають удосконалення теоретико-методологічних положень й практичних рекомендацій з питань управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства.

Разом з тим, серед наукових положень, що містять наукову новизну можна виокремити такі основні конкретні розробки:

1. Авторське визначення понять: “економічна безпека підприємства в контексті соціогуманітарної компоненти”, “загроза у соціогуманітарній сфері”, “соціогуманітарна стратегія у системі економічної безпеки підприємства (с. 65-68; 87-88; 393-395).

2. Структурно-логічна схема соціогуманітарної компоненти системи економічної безпеки підприємств (с. 69).

3. Схема управління соціогуманітарними чинниками економічної безпеки підприємств за сферами впливу (с. 121-123).

4. Методика оцінювання соціогуманітарної компоненти економічної безпеки підприємства, яка розроблена на засадах PEST- та SNW-аналізу (с. 251-262).

5. Структурно-логічна схема аналізування кіберзлочинності на підприємствах з врахування соціогуманітарної компоненти в контексті зовнішніх та соціогуманітарних факторів (с. 310-315).

6. Організаційний механізм управління соціогуманітарними чинниками економічної безпеки підприємств (с. 354-358).

Ступінь обґрунтованості, достовірності та практичне значення результатів дослідження

Теоретико-прикладне значення наукових результатів полягає в удосконаленні і поглибленні існуючих та розробці нових науково-теоретичних положень щодо соціогуманітарної компоненти економічної безпеки підприємства.

Результати дисертаційної роботи мають практичну цінність, оскільки використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя при підготовці бакалаврів та магістрів економічних спеціальностей, зокрема передбачені у робочих програмах з навчальних дисциплін “Інноваційний менеджмент”, “Економічна безпека”, “Менеджмент організацій”, “Теорія і практика менеджменту готельно-ресторанної справи”. Окремі результати наукової роботи, теоретичні положення та методичні підходи до управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету під час викладання фахових дисциплін “Безпека бізнесу”, “Екосистейт”, “Безпека економічних агентів”, “Оцінка вартості майна та бізнесу”.

Низка теоретичних розробок доведені до рівня прикладних напрацювань у вигляді методичних рекомендацій, які впроваджено в практику діяльності підприємств: ТОВ “Термобуд плюс”, ТОВ “Будівельно-Торговий Дім”, УКООПСПІЛКА Тернопільська обласна спілка споживчих товариств ОБЛСПОЖИВСПІЛКА, ТОВ “БУЧАЧГАЗ”, ТОВ “Ремонтно-монтажний комбінат” та інш.

Впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес та практичну діяльність підтверджуються відповідними довідками.

Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій автора дозволяє зробити висновок, що наукові положення та висновки дисертації належним чином обґрунтовані. Їх достовірність забезпечена використанням діалектичного методу наукового пізнання закономірностей розвитку

економічних і безпекових процесів, використанні фундаментальних положень економічної теорії та теорії безпеки соціальних систем, а також відповідних загальнонаукових та специфічних методів: структурний, порівняльний, системний, факторний та абстрактно-логічний аналіз; аналіз емпіричних даних; контент-аналіз; методи наукової абстракції; евристичний метод; економіко-статистичні методи ; системний підхід, економіко-математичне та графічне моделювання; методи експертного оцінювання та інші.

В якості теоретичної основи та інформаційно-довідкової бази для проведення дослідження використовувалися монографії, численні наукові публікації українських та зарубіжних учених, інтернет – джерела, офіційні статистичні дані, експертні оцінки рейтингових агентств, нормативно-правові акти, які стосуються предмету наукових досліджень.

За рівнем наукової новизни результати дослідження відповідають вимогам до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях та їх відповідність встановленим вимогам

Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційної роботи у фаховій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук відповідно до існуючих вимог. Зокрема, результати дослідження опубліковано в 74-х наукових працях, серед яких 1 – одноосібна монографія, 5 – колективних монографій, 1 – депонована наукова робота; 35 – наукових статей у фахових виданнях, з них 10 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 26 – в інших виданнях.

Результати дослідження пройшли необхідну апробацію у вигляді доповідей та виступів на науково-практичних конференціях. В опублікованих наукових працях розкривається сутність і зміст положень, задекларованих автором як таких, що містять елементи наукової новизни.

Зміст автореферату, його структура повністю відповідають основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційної роботи. Це дає змогу зробити позитивний висновок щодо їх ідентичності.

Положення і результати кандидатської дисертації в дослідженні не використовувалися.

Дисертація за вимогами щодо загального обсягу та кількості наукових публікацій, що висуваються до здобувача наукового ступеня доктора наук, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Низка положень, висновків й рекомендацій, наведених у поданій до захисту дисертаційній роботі, носять дискусійний характер, мають окремі недоліки, а саме:

1. На стор. 116 автор пропонує математичну модель прогнозування стану економічної безпеки підприємства. Сама ідея науково цікава, і напевне була б значно зрозумілішою, якби у роботі були наведені конкретні розрахунки. Крім того, застосування її на практиці видається надто складним, оскільки потребує додаткового ведення обліків, збирання інформації тощо.

2. На стор. 148 в таблиці 2 автор наводить індикатори ризиків соціогуманітарної складової, індикатори економічної незалежності та інші. Насправді в даній таблиці розміщено параметри чи критерії оцінювання, оскільки поняття індикатор у безпекознавстві означає параметр чи критерій оцінювання з кількісним чи якісним граничним показником.

3. У підрозділі 2.3. «Методичні підходи щодо стратегічного прогнозування на основі економіко-математичної моделі соціогуманітарної складової економічної безпеки підприємств» проведено оцінку: соціогуманітарних витрат України згідно зведеного бюджету (таблиця 2.10); фінансового результату підприємств реального сектору економіки за видами економічної діяльності 2015-2016 р. (рис. 2.14); динаміки чистого доходу підприємств реального сектору економіки за видами економічної діяльності 2011-2016 рр. (таблиця 2.13) та інші. Було б доцільно провести аналіз та

моделювання впливу зазначених параметрів оцінювання на соціогуманітарну складову економічної безпеки підприємств. Від цього якість цього підрозділу тільки покращилася б.

4. На рис. 5.3. наведено принципову характеристику основних напрямів управління соціогуманітарними чинниками економічної безпеки підприємств. Однак, з такими напрямами як: управління базовими критеріями оцінки економічної безпеки підприємств в контексті соціогуманітарної компоненти підприємств та управління взаємозв'язком темпів зростання критеріїв продуктивності і результативності діяльності, погодитися важко. Загальновідомо, що критерії використовуються для оцінювання, а не як напрями управління.

5. У роботі на рис. 4.7. подано структурно-логічну модель взаємозв'язків протидії кіберзлочинності в контексті зміцнення соціогуманітарної компоненти економічної безпеки. За задумом автора, логіка даної моделі полягає у тому, що соціогуманітарні чинники впливають на інноваційні технології підприємницьких структур, які своєю чергою мають вплив на формування стратегічних та тактичних заходів кібербезпеки, використовуючи інформаційні ресурси підприємств. Такий підхід є надто дискусійним, оскільки виходячи з предмету дослідження мало би бути навпаки, реалізація стратегічних та тактичних кібербезпекових заходів має створювати умови для формування соціогуманітарної компоненти економічної безпеки підприємства.

6. На рис. 5.5. (с. 398) відображено цікавий науковий задум автора, а саме подано етапи формування та реалізації соціогуманітарної стратегії економічної безпеки підприємств. Проте сам рисунок складається з двох частин, які між собою не мають зв'язку, що ускладнює розуміння змісту цього рисунку. Крім цього, варто було б передбачити конкретні тактичні безпекові заходи щодо зміцнення соціогуманітарної компоненти та використання міжнародного досвіду.

7. Формуючи авторське бачення соціогуманітарної стратегії економічної безпеки підприємств на 2018-2021 рр. (с. 415-417), доцільно було б підкріпити

його розрахунками показників досліджуваних підприємств, що значно посилює його обґрунтовуючу складову.

Загальний висновок

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць Вівчар Оксани Іванівни дає підстави зробити висновок про те, що робота на тему «Управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства» є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке містить наукову новизну та має теоретичне й практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати у формі теоретико-методологічних положень й практичних рекомендацій щодо удосконалення управління соціогуманітарною компонентою економічної безпеки підприємства в сучасних трансформаційних умовах.

За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), а також вимогам пунктів 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року зі змінами і доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року та № 1159 від 30 грудня 2015 року щодо докторських дисертацій, а її автор Вівчар Оксана Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:
доктор економічних наук, професор,
проректор Львівського
державного університету внутрішніх справ

В.І. Франчук

